

1. **Benedikt XVI. ke členům vatikánského církevního soudu**

I. **Objevit krásu pravdy o manželství**

Draží preláti auditori, vykonavatelé a spolupracovníci Tribunálu Římské Roty!

Jsem velmi rád, že se s vámi mohu znovu setkat u příležitosti zahájení nového soudního roku. Srdečně zdravím Kolegium prelátů auditorů v čele s děkanem Mons. Antoni Stankiewiczem, kterému děkuji za slova, kterými toto naše setkání zahájil. Dále zdravím vykonavatele, advokáty a další spolupracovníky tohoto Tribunálu, jakož i členům studijního sboru roty a všem přítomným. Rád využívám příležitosti, abych vám znovu vyjádřil svou úctu a zároveň zdůraznil důležitost vaší církevní služby v sektoru tak živém jako je činnost soudů. Velmi si uvědomuji hodnotu práce, kterou jste povoláni plnit horlivě a svědomitě z pověření Apoštolského Stolce. Váš delikátní úkol sloužit ve spravedlnosti pravdě má oporu ve významné tradici tohoto Tribunálu, kterou každý z vás osobně ctí.

Minulý rok, při mém prvním setkání s vámi, jsem se snažil rozvinout cesty potřebné k překonání zdánlivého protikladu mezi procesem anulace manželství a pravým pastoračním smyslem. Láska k pravdě představuje z této perspektivy styčný bod mezi procesním zkoumáním a pastorační službou osobám. Neměli bychom však zapomínat na to, že procesní pravdivost kauz anulace manželství předpokládá „pravdivost manželství“ samotného. V kulturním kontextu, poznamenaném relativismem a právním pozitivizmem, které pokládají manželství za pouhou sociální formalizaci citových vazeb, totiž výraz „pravdivost manželství“ ztrácí svůj existenciální význam. V důsledku toho se tak manželství nejen stává nahodilostí, kterou se mohou vyznačovat lidské city, ale je přímo prezentováno jako zákonná nadstavba, jež je vydána libovolné manipulaci lidské vůle, a dokonce jej zbavuje jeho heterosexuální povahy.

Tato krize významu manželství je patrná i ve způsobech myšlení mnohých věřících. Praktické účinky toho, co jsem označil za „hermeneutiku diskontinuity a zlomu“ ve vztahu k učení 2. vatikánského koncilu (srv. *Promluva k římské kúrii*, 22. prosince 2005), jsou patrné zvláště citelně v oblasti manželství a rodiny. Některým se totiž zdá, že koncilní nauka o manželství, zejména popis této instituce slovy „*intima communitas vitae amoris* - důvěrné společenství života a manželské lásky“ (*Gaudium et spes*, 48), musí vést k popření existence nerozlučného manželského svazku jakoby pojednávala o pouhém „ideálu“, k němuž se „normální křesťané“ nemohou „zavázat“. V určitých církevních kruzích se proto rozšířilo přesvědčení, podle něhož pastorační dobro osob v situaci neregulérních manželství vyžaduje

určitý druh kanonické regulace nezávislé na platnosti či nulitě jejich manželství, tj. nezávisle na „pravdě“ jejich osobní situace. Cesta k prohlášení manželské nulity je považována za právní nástroj k dosažení tohoto cíle podle logiky, v níž se právo stává formalizací subjektivních nároků. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že Koncil skutečně popisuje manželství jako *intima communitas vitae et amoris*, ale takovéto společenství určuje tradice Církve souhrnem principů božského práva, které stanoví jeho pravý a trvalý antropologický smysl (srv. *ibid.*)

Magisterium Pavla VI. a Jana Pavla II. pokračovalo ve věrnosti hermeneutické kontinuitě Koncilu stejně tak jako legislativní dílo Kodexů latinského i východního kanonického práva. Z těchto Instancí vychází i v ohledu učení o manželství a jeho disciplíny snaha o „reformu“ či „obnovu kontinuity“ (srv. *Promluva k římské kurií*, cit.) Toto úsilí se rozvinulo za podpory neoddiskutovatelného předpokladu, že manželství má svou pravdu, v jejímž odhalování a prohlubování se harmonicky sbíhají rozum a víra, tzn. lidské poznání, osvícené Božím Slovem, pohlavně diferencované skutečnosti muže a ženy a jejich hlubokých požadavků komplementarity, a definitivního i výlučného darování.

Antropologická a spásonosná pravda manželství – i v jeho právní dimenzi – je představena již v Písmu svatém. Ježíšova odpověď oněm farizeům, kteří se ho ptali na jeho mínění ohledně dovolenosti rozvodu je dobře známa: „Nečetli jste, že Stvořitel na počátku učinil lidi jako muže a ženu a prohlásil: »Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své ženě a ti dva budou jedno tělo?« Už tedy nejsou dva, ale jeden. Co tedy Bůh spojil člověk nerozlučuj“ (Mt 19,4-6). Citace z Geneze (1,27; 2,24) podávají manželskou pravdu „počátku“, onu pravdu, jejíž plnost se nalézá ve vztahu jednoty Krista a Církve (srv. Ef 5,30-31), a která byla také předmětem rozsáhlých a hlubokých reflexí Jana Pavla II. v jeho cyklu katechezí o lidské lásce v božím plánu. Z této dvojí jednoty lidského páru lze vypracovat autentickou *právní antropologii manželství*. V tomto smyslu jsou zvláště poučná závěrečná Ježíšova slova: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“. Každé manželství je zajisté plodem svobodného souhlasu muže a ženy, ale jejich svoboda převádí do skutečnosti vrozenou přirozenou schopnost jejich mužství a ženství. Sjednocení nastává silou plánu samotného Boha, který je stvořil jako muže a ženu, a dal jim moc sjednotit navždy ony přirozené a komplementární dimenze svých osob. Nerozlučnost manželství se neodvozuje z definitivního závazku partnerů, ale je niterně vepsána do přirozenosti „mocného pouta stanoveného Stvořitelem“ (Jan Pavel II., *katecheze* z 21. listopadu 1979, n.2.) Partneři se musí definitivně zavázat proto, že manželství je ve stvořitelském i vykupitelském plánu právě takové. Podstata právního statutu manželství spočívá právě v tomto poutu, kterým je pro muže i ženu požadavek spravedlnosti a lásky, kterému se ku prospěchu svému i ku prospěchu všech nemohou zpronevěřit, aniž by protirečili tomu, co v nich učinil Bůh.

Tento aspekt je třeba prohloubit nejen z hlediska vaší role jakožto kanonistů, ale také proto, že komplexní porozumění instituci manželství se nemůže obejít bez zřejmosti její právní dimenze. Koncepce povahy tohoto svazku se nicméně mohou radikálně lišit. Pozitivismus pokládá řádnost manželského svazku za pouhý výsledek aplikace formálně platné a účinné lidské normy. Lidská skutečnost manželského života a lásky tak zůstává stát

mimo „právní“ institut manželství. Vytváří se tak propast mezi právem a lidským bytím, čímž je radikálně popřeno antropologické založení práva.

Zcela odlišná je tradiční cesta Církve v chápání právní dimenze manželského svazku ve stopách Ježíšovy nauky, i nauky apoštolů a svatých otců. Svatý Augustin např. cituje sv. Pavla a důrazně prohlašuje: „*Cui fidei [coniugali] tantum iuris tribut Apostolus, ut eam potestatem appellaret, dicens: Mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter autem et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier* (1 Kor 7,4)“ (*De bono coniugali*, 4,4). Svatý Pavel, který tak hluboce vyložil v Listu Efezanům „*mysterion mega*“ manželské lásky vzhledem k jednotě Krista a Církve (5,22-31), neváhá aplikovat na manželství ty nejsilnější právní výrazy, aby popsal řádný svazek, který spojuje manžele mezi sebou v jejich pohlavní dimenzi. Stejně tak i pro svatého Augustina je právní statut podstatný v každém ze tří dober (*proles, fides, sacramentum*), která tvoří stěžejní body jeho věroučného výkladu o manželství.

Církev, tváří v tvář subjektivistické a libertinské relativizaci sexuální zkušenosti, jasně zastává přirozeně právní povahu manželství, tzn. jeho přirozeně danou příslušnost k oblasti spravedlnosti mezi-osobních vztahů. Z tohoto hlediska je právo opravdu svázáno s životem a láskou jako její vnitřní povinnost. Proto, jak jsem napsal ve své první encyklice, „na základě zaměření obsaženého ve stvoření, *erós* člověka odkazuje k manželství, což je svazek charakterizovaný jedinečností a definitivností. Tak, jediné tak se realizuje jeho niterné zaměření“ (*Deus caritas est*, 11). Láska a právo se mohou spojit až do té míry, že si manžel a manželka „vzájemně dluží“ lásku, kterou *si spontánně projevují*: láska je v nich plodem jejich svobodné vůle chtít dobro druhému i dětem, což je ostatně i požadavek lásky k svému vlastnímu pravému dobru.

Celé konání Církve a věřících na rodinném poli musí být založeno na této *pravdě o manželství a jeho niterné právní dimenzi*. Relativistická mentalita však může, jak jsem výše zmínil, proniknout ve více či méně otevřených či záludných formách také do církevního společenství. Vy jste si dobře vědomi aktuálnosti tohoto nebezpečí, které se někdy projevuje nesprávnými interpretacemi platných kanonických norem. Na tuto tendenci je třeba reagovat odvážně a s důvěrou za neustálého používání *hermeneutiky obnovy kontinuity* a nenechávat se svádět stezkami interpretací, které implikují přerušování tradice Církve. Tyto stezky se vzdalují od pravé podstaty manželství, jakož i od jeho niterné právní dimenze a pod nejrůznějšími, více či méně přitažlivými jmény usilují zastírat padělání skutečnosti manželství. Dochází se tak k tvrzení, že ve vztazích manželů není něco spravedlivého nebo nespravedlivého, nýbrž jediné něco, co odpovídá nebo neodpovídá na realizaci subjektivních aspirací jich obou. Z tohoto pohledu pak idea „manželství *in facto esse*“ osciluje mezi pouze faktickou realizací a právně pozitivistickou fasádou, přičemž se odhlíží od podstaty jeho niterného svazku spravedlnosti mezi osobami muže a ženy.

Přínos církevních tribunálů, pokud jde o překonání krize smyslu pro manželství v Církvi i v občanské společnosti, může být pokládán za druhotný a zpátečnický. Nicméně, právě s ohledem na niterně právní dimenzi manželství být moudrými a přesvědčenými služebníky spravedlnosti na tomto delikátním a velmi důležitém poli, má hodnotu velmi významného svědectví a velké opory pro všechny. Vy, drazí preláti auditori, se nasazujete

v oblasti, v níž je dnes odpovědnost za pravdu pocítována zvláštním způsobem. Usilujte ve věrnosti vašemu poslání o to, aby se vaše konání harmonicky vřadilo do opětovného globálního objevu krásy oné „pravdy o manželství“ – pravdy „počátku“ – které nás Ježíš v plnosti učil a kterou nám Duch Svatý neustále připomíná v dnešní Církvi.

Milí preláti auditori, vykonavatelé a spolupracovníci – to jsou úvahy, které jsem chtěl předložit vaší pozornosti v jistotě, že ve vás najdu soudce a soudní vykonavatele připravené je sdílet a přijmout za svoji nauku takové důležitosti a závažnosti. Vám všem a každému zvlášť přeji vše nejlepší v plné důvěře, že Apoštolský tribunál Římské rotý jako účinný a spolehlivý projev právníkové moudrosti Církve bude pokračovat v důsledném plnění svého vlastního nesnadného *munus* ve službách božského plánu, pojatého Stvořitelem a Vykupitelem prostřednictvím instituce manželství. Vaším námahám vyprošuji božskou asistenci a ze srdce vám uděluji zvláštní Apoštolské požehnání.

Přeložil Milan Laser, česká sekce Rádia vatikán

2. Defensor vinculi neboli obhájce svazku

R. D. ICLIC. JAN DANĚK
OBHÁJCE SVAZKU BDCS

I. Kdo je defensor vinculi, jeho postavení a poslání

O úřadu obhájce svazku uvádí ve svém knize Kanonické právo, 2002, JUDr. Antonín Hrdina, že OS je funkcí nemající v současném sekulárním právu obdoby. V bývalé ČSR až do roku 1921 existoval u soudu při řízení o rozluku (v dnešní terminologii rozvod) manželství obhájce svazku manželského.

Jeho postavení podle kanonického práva je takové, že v procesu není členem senátu.

Jeho posláním je v řízení o neplatnosti manželství a neplatnosti svátosti svěcení **oponovat** tvrzení o neplatnosti („obhajovat svazek“). Zde je dobré připomenout, že zde v kodexu vedle sebe stojí obhájce svazku a ochránce spravedlnosti. Proto také předpisy, které mluví o právech a povinnost obou, jsou některé uváděny společně v kánonech. Tyto předpisy nacházíme v kánonech 1433 – 1436. A dále v **Instrukci Dignitas connubii** (dále DC) v člancích 53 - 60.

K tomu je třeba vyzvednout kán. 1430, kde se jasně formuluje jejich specifické poslání. Kánon říká, že „*Pro sporné záležitosti, v níž se může jedna o škodu veřejnému prospěchu, a pro trestní věci se v diecézi ustanoví ochránce spravedlnosti, který je ze svého úřadu povinen dbát o veřejný prospěch.*“

Kán. 1432 pak mluví o neplatnosti přijetí svěcení a neplatnosti nebo uvolnění manželského svazku, kde se ustanovuje **defensor vinculi**.

Z toho vyplývá, že jsou ustanoveni ve věcech **veřejného** prospěchu církve a spásy duší. Zde mají povinnost a to úřední povinnost.

